

שביבי הוד באור פני מלך – חורט בדמע תלמידו הגאון ר' אורי טיגר שליט"א

תחילת הכרות עם מרן

איך שייך לגשת ולהספיד ס"ת, ובפרט ס"ת מהודר כמו שמוציאים בפרשת זכור? הלא מרן זצוק"ל היה ס"ת חי מהודר בתכלית ההידור האפשרי!

הנה זיכני הקב"ה להיות המגיה של ספרי מרן זצ"ל משך שנים רבות, ולשהות במחיצתו לצורך עבודה מקיפה זו שעות רבות.

אבל עצם הקשר ההדוק עם מרן זצ"ל אינו מובן מאליו כלל וכלל, וכל כולו מדרש פליאה עמוק עמוק מי ישרונו, שהרי בימי בחרותי אמנם ידעתי תמיד את המושג בעולם הישיבות "ר' חיים קניבסקי", שהוא יהודי גאון עצום וצדיק גדול המתגורר בבני ברק, ושמעתי אודותיו סיפורים ועובדות רבות, אבל באותה תקופה לא נפגשתי עמו פנים בפנים, וכן לא ראיתיו במציאות אפי' פעם אחת.

רק לאחר חתונתי, כשנכנסתי ללמוד בכולל לפני עשרים ואחת שנה, שהיתה ג"כ שנת שמיטה, למדנו הלכות שביעית, ואחד מן הספרים שלמדנו כסדר היה "דרך אמונה", ותוך כדי לימודי נתעוררו לי כמה וכמה הערות על הספר, והחלטתי לשלוח מכתב למרן זצ"ל ולשטוח בפניו את הערותי.

ערכתי את הדברים על הכתב ושלחתי את מכתבי הראשון למרן זצ"ל, ושיערת בדעתי שמסתמא האדם הגדול הזה ששמעתי עליו גדולות ונצורות לא יתפנה להשיב לאחד כמוני תשובה.

אבל רבות מחשבות בלב איש ועצת ה' היא תקום ומרן זצ"ל השיב לי מכתב מפורט, וכתב בראשו "נהנית מאד מהערותי לפיכך המשך לשלוח לי הערותיך". כמוכן שמחתי עד מאד ואחרי מספר ימים שלחתי אליו מכתב שני וקיבלתי פחות או יותר את אותו משפט עידוד, והמשכתי לשלוח מכתב שלישי ורביעי, ואחרי ארבעה מכתבים סיקרן אותי מאד לראות בעיני עם מי אני מתכתב, שהרי מעולם לא ראיתי אותו.

ולפיכך ערב אחד נסעתי לבני ברק לבית מרן זצ"ל, וזכורני שאחרי מעריב השתרך תור ארוך של אנשים בתוך הבית ונאלצתי להמתין חצי שעה בתור, וכשניגשתי למרן זצ"ל בפעם הראשונה בחיי שאל אותי "מי אתה", והשבתי לו "טיגר", ואז שאלני "איזה טיגר, מהמכתבים"? השבתי לו "כן", ומיד אמר לי "שב", ומאז ברוך ה' התחלנו לשבת יחדיו, פעמים בארוכה ופעמים בקצרה.

בתחילת הדרך הייתי מגיע עם תיקונים ספורים, אח"כ הגעתי עם מספר רב יותר של תיקונים, עד שזה הפך להיות דבר רשמי, שמרן זצ"ל קודם שהיה מוציא מהדורה חדשה של אחד מספריו היה אומר לי "אזלו לי כל העותקים מספר זה ואני מעוניין כעת להוציאו במהדורה חדשה מתוקנת, לפיכך עבור עכשיו על ספר זה מתחילתו ועד סופו בהגהה מדוקדקת היטב, ואז נדפיסו במהדורה חדשה ומתוקנת".

זיכות הגדולה בהגחת ספרי מרן

והנה בשנים הראשונות כשהייתי מציג לפני מרן זצ"ל את התיקונים שמצאתי, מרן זצ"ל לא סמך עלי, והיה פותח כל מראה מקום הן בגמרא הן במדרש או בכל אחד מספרי הראשונים כדי לוודא שאכן אני צודק בהגהתי, אבל עם השנים וההיכרות שהעמיקה התחיל מרן זצ"ל לסמוך עלי יותר, ואני הבנתי את גדול האחריות שמוטלת עלי והשתדלתי לעשות את מלאכתי נאמנה עד מקום שידי יד כהה מגעת.

תוך כדי לימודי בספרי מרן זצ"ל נתעוררתי להרבה הערות במו"מ של הלכה כדרכה של תורה, וכשהייתי מגיש למרן זצ"ל ספר מוגה מכל השיבושים שנפלו בו הייתי מצרף עמו תיקיה של הערות, והייתי מציגם לפניו אחת לאחת ודן לפניו בקרקע כיאה לתלמיד בפני רבו המובהק, ומרן זצ"ל היה משיב על ראשון ראשון ועל אחרון אחרון, פעמים שהסכים לדברים ופעמים שדחה אותם.

אבל אותן שעות ארוכות שזכיתי לעסוק עמו בצוותא חדא במשא ומתן של הלכה היו בעיני תענוג עילאי מעין עוה"ב, ומתיקות הלימוד עם גדול הדור אינם משים מליבי עד עצם היום הזה.

והבה נחשוב כמה פלאי היה הקשר הזה, שהרי בודאי לא הייתי היחיד ששיגר למרן זצ"ל הערות על ספריו, אלא מכל העולם כולו שיגרו אליו הערות ותיקונים למאות ואלפים משך שנים רבות, ומדוע דוקא אני הקטן והדל זכיתי לקרבה יתירה ממנו עד שהביאני המלך חדריו ודבקה נפשי בנפשו? הנסתרות לה' אלקינו. בזכותי בודאי זה לא שייך, ולפיכך אני יכול רק לשער שזכות אמי הצדיקה ששפכה דמעות עבורי כמים כל ימי הן הן שעמדו לי לזכות להדבק בקדש הקדשים של הדור כולו.

שואלים אותו בכל מקום ויודע

מרן זצ"ל היה דבר מופלא יחיד בדורו כפי שכבר העידו עליו גדולי ישראל, כידוע שר' יחזקאל אברמסקי ראה את אחד מספרי מרן זצ"ל ואמר שקשה להאמין שיש מישהו בדור הזה שמסוגל לכתוב ספר כזה, והבריסקער רב התבטא באותה הצורה על ספר "קרית מלך" שנדפס במהדורה ראשונה בסוף ה'משנה תורה" הוצאת פרדס (משום שלא היה למרן זצ"ל את הממון הנצרך עבור הוצאות הדפוס להדפיסו כספר בפני עצמו).

מה שאני יכול להעיד הוא ממה שעניי ראו ולא זר, שהן אני הקטן והן רבים רבים נוספים שאלו לאורך השנים את מרן זצ"ל שאלות בכל התורה כולה, מזרעים ועד עוקצין, בבלי וירושלמי ספרא וספרי מכלילתא ותו"כ וארבע חלקי השו"ע, ומרן זצ"ל ענה כהרף עין בציון המקור המדויק "זה תוספתא בזבים, זה ירושלמי ביבמות",

ההיקף הנורא ושליטתו העצומה בכל חלקי התורה היו לא פחות ממדהימים! ציווי חז"ל "שיהיו ד"ת מתודרין בפין שאם יאמר לך אדם אל תגמגם אלא אמור לו מיד", נתקיימו אצלו בהידור מופלג!

היו רואים אצלו בחוש שתלמודו מחוור לפניו, וכל ים התלמוד והפוסקים פרוש לנגד עיניו בכל רגע ורגע, וכל זה לא נבע מכח כשרונו וזכרונו החזק אלא מכח התמדתו ושקידתו העצומה בתורה שכל ימיו בעמוד והחזר קאי, וכל יום היו בעיניו כחדשים!

עניית התשובות במכתבים לעם ישראל

מרן זצ"ל היה המשיב הכי גדול שבדור משום שהשיב תשובות לאלפים ורבבות, ומרן הגראי"ל שטינמן זצוק"ל כשהיו מגישים לפניו כפעם בפעם מן הספרים החדשים שיצאו לאור עולם, היה משתומם ואומר "כמעט בכל ספר שאני מקבל, הן בהלכה והן באגדה, נדפסות גם תשובות מר' חיים בתחילת הספר או בסופו, הלא הוא המשיב הגדול ביותר שבדורנו!"

מכתבים אלו שענה מרן זצ"ל גזלו זמן זמנים טובא מזמנו היקר לו מפז, ועיכבוהו מכתובת ספריו שלו שעבורם הקריב חלבו ודמו כל ימיו,

ומ"מ טרח מרן זצ"ל להשיב שואליו דבר ונימק זאת בג' טעמים: א. ישנה חובה ללמד תורה לתלמידים מדין "ושננתם לבניך - אלו התלמידים", והיות והוא לא נשא במשרה רשמית שהרי לא היה ראש ישיבה או ראש כולל לא היה בידו להעמיד תלמידים, וממילא הרבצת התורה שלו לתלמידים היא בעזרת המכתבים. ב. משום שהוא רצה לעודד את השולח, והוא ידע שתשובתו תעודדו. ג. משום "רחמנות" שחס על השולחים המצפים למוצא פיו, והיה חוזר ואומר פעמים רבות "רחמנות, אנשים רוצים תשובה".

הזהירות ממידת האמת

פעם ביקשתי ממרן זצ"ל שיכתוב עבורי מכתב, מרן זצ"ל מיד הסכים אבל אמר לי שכיון שזמנו דחוק אני אכתוב את המכתב והוא יוסיף חתימת יד קדשו, ואכן כך עשיתי והגשתי לפני מרן זצ"ל את הנוסח שכתבתי, מרן זצ"ל עיין בדברים ומצאו חן בעיניו וניגש לחתום, אלא שברגע האחרון הוא שם לב שהתאריך לא נכון כי אני כתבתי את המכתב בשעות היום, ועד שהגשתי אותו למרן זצ"ל כבר היה אחרי השקיעה, ואמר לי מרן זצ"ל שאינו יכול לחתום על דבר כזה כי התאריך לא נכון.

וטענתי בפניו למאי נפקא מינה אם כתוב בתאריך יום שני או יום שלישי, הלא זה כלל לא נוגע לעצם הענין עצמו שבמכתב, והשיבני מרן זצ"ל שדבר שהוא לא מדויק בתכלית ואינו אמת לאמיתה אינו יכול לחתום עליו, ולפיכך תיקנתי את התאריך ורק אח"כ מרן זצ"ל הוסיף חתימת יד קדשו.

לאצור במוח רק דברי תורה

כידוע מרן זצ"ל היה מתפלל מידי יום לשכוח את כל עניני העוה"ז שדיברו עמו, כי רצה שמוחו יכיל ד"ת בלבד - מוח של תורה! ואכן תפילתו עשתה פירות, וזמן קצר אחרי שדיברו עמו בנושא מסויים מעניני עוה"ז היה שייך לשוב ולדבר עמו באותו ענין, והיה הדבר אצלו כאילו פעם ראשונה שומע מהענין, אבל ד"ת היו חקוקים במוחו הטהור באופן שלא ניתן לשער כי זו היתה חיותו ושירת חייו!

פעם ביקשתי ממרן זצ"ל שידבר עבורי עם מישהו עבור ענין של חסד, ומרן זצ"ל הסכים בשמחה לדבר עמו עבורי. אחרי כשלושה ימים הגעתי שוב, ומרן זצ"ל בדיוק יצא מתפילת מנחה ב"לדרמן", וכשראה אותי מרחוק סימן לי להתקרב, מיד ניגשתי אליו ומרן זצ"ל אמר לי "עשיתי שליחותי". באותו הרגע נשמעה אנחת רווחה מפיו.

והרגשתי בצורה ברורה שאבן כבדה נגולה מעל ליבו, משום שהיה צריך לאצור במוחו הטהור דבר מה שאינו תורה למשך כמה ימים והדבר טרד את מנוחתו, אבל לאחר שעשה שליחותו וטרח להודיע לי על כך יכל להתפנות שוב למלא מוחו הטהור אך ורק תורה...

מעשה הגניבה

פעם מרן זצ"ל החל לדבר איתי על הגניבה שאירעה בביתו לפני בערך שלושים שנה. כידוע אנשים היו מפקידים בידו פקדונות של סכומי כסף גדולים, שהרי מי לנו אדם נאמן יותר ממרן זצ"ל, וכשחזר מרן זצ"ל בוקר אחד אחרי תפילת שחרית לביתו גילה שמישהו פרץ לביתו ולקח את כל כסף הפקדונות שהיה מונח שם. מרן זצ"ל היטב חרה לו על הדבר.

וסיפר שגם אצל מרן החזו"א זצ"ל הוה עובדא שנכנס גנב לביתו וגנב משם שעון, ומרן החזו"א התאונן כיצד יתכן שהוא מפקיר את ביתו בפני הציבור וגומלים אותו רעה תחת טובה, ואמר שאותו הגנב לא ינקה רע, ואכן כך היה שמצאו אדם מוטל מת והשעון על ידו.

וסיפר לי מרן זצ"ל שהוא הודיע מראש לכל בעלי הפקדונות שהוא מוכן לקבל את ההפקדות אבל בתנאי שהוא שומר חנם בלבד, ואין עליו אחריות במקרה של אונס, ולפיכך ע"פ דין כשאירעה הגניבה הוא לא היה חייב מאומה לאף אחד מבעלי הפקדונות.

ומ"מ אחד מבעלי הפקדונות היה בצער רב על שאבד כספו הרב שהפקיד בענין רע שכזה, ואמר מרן זצ"ל שראה בצערו של אותו אחד וגמר בלבו שלמרות שהוא פטור ע"פ דין מ"מ כשיפול לידו סכום כסף גדול יתנו לאותו אחד, וכך הוה. ויש לזכור שבאותם הימים הפרוטה לא היתה מצויה בשפע בכיסו של מרן זצ"ל, ובכל אופן משום שנכמרו רחמיו על אותו אדם הוציא סכום כסף גדול מאד שהיה יכול להיעזר בו בעצמו ונתן לו. מי יתן לנו תמורתו!

קניבסקי - י' אחד

פעם שאלתי את מרן זצ"ל איך הנכון לכתוב את שם משפחתו - "קניבסקי" או "קנייבסקי", והשיבני שהנכון הוא "קניבסקי", ושאלתי שוב א"כ מדוע בכל מקום כותבים תמיד "קנייבסקי", ואמר לי מרן זצ"ל שכשאביו נפטר עיתונאי אחד פרסם מודעת אבל גדולה בעיתון וכתב את שם משפחתו "קנייבסקי", ומאז כולם טועים אחריו...

ליבן של ישראל

רבים שואלים כל הזמן מאז היום הנורא שבו נסתלק מרן זצ"ל רבן של ישראל לבית עולמו, "איך זכה מרן זצ"ל להיות רבן של ישראל שמקובל על כלל העדות והחוגים"? לענ"ד הדבר מבואר להדיא במשנה "כל הלומד תורה לשמה זוכה לדברים הרבה".

הן אמת שהמשנה לא כתבה כמה שיעור הזמן שצריך ללמוד תורה לשמה, האם מספיק ללמוד לשמה יום או חודש או שנה כדי לזכות ל"דברים הרבה", אבל זה ברור שמי שכל ימיו למד תורה לשמה בודאי שזוכה ל"דברים הרבה", ולפיכך נתקיים בו במרן זצ"ל "זוכה לדברים הרבה".

כמו"כ מצינו בחז"ל עה"פ ונשא אהרן את משפט בני ישראל על לבו לפני ה' תמיד, ששאלו מפני מה זכה אהרן שהאורים והתומים יהיו על לבו דוקא, והשיבו שזכה לכך בשכר "וראך ושמת בלבבו", כי לב שמסוגל לשמוח בשמחת רעהו באופן כה מושלם, לב זה הוא המקום הראוי להניח עליו את האורים והתומים. וזה בדיוק היה מרן זצ"ל - לבן של ישראל! כמה היה שמח בשמחתן של ישראל, וכמה כאב את כאבן ושיתף עצמו בצערן ובדוחקן, ולפיכך זכה מרן זצ"ל להיות "לבן של ישראל"!

ועתה סעו המה למנוחות עזבו אותנו לאנחות, עדי יאמר הקב"ה לצרותינו די, ונזכה לחזות שוב בזיו פניו המאירות כספירים בתחיית המתים בב"א.